Ад усходніх крэсаў да заходніх межаў

Настасся ПРОШКІНА (аўтар нарыса) са Святланай Тарасавай

Прапаную вам сваю даследчую работу «Ад усходніх крэсаў да заходніх межаў: (жыццёвыя і творчыя дарогі Тарасавай Святланы Мікалаеўны, пісьменніка, літаратуразнаўцы, члена Саюза пісьменнікаў Беларусі)».

У Хоцімскім раёне знаходзіцца самая ўсходняя геаграфічная кропка Беларусі. Даўней казалі, што тут салаўі спяваюць на тры губерніі: Магілёўскую, Смаленскую і Бранскую. Тут, на «далёкім усходзе» Беларусі, адзінай сям'ёй што пасля пераводу бацькоў на іншую працу, на іншае месца жыхарства, рэдка даводзілася бываць у мілай сэрцу Васілёўцы, дзе крок за крокам пазнаваўся свет, дзе спасцігалася першая жыццёвая навука».

Любіла Святлана наведваць маміны ўрокі, хаця не разумела там яшчэ многага. Калі Святлане было шэсць гадоў, яе бацьку перавялі на працу ў калгас, цэнтр якога знаходзіўся ў вёсцы Юзяфоўка. Там, у Юзяфоўскай васьмігадовай школе, Ельнянскай тады васьмігадовай школы: дырэктару Надзеі Цімафееўне Палунчанка, біёлагу Ніне Паўлаўне Лукашовай, матэматыку Тацццяне Іванаўне Зэйдзінай, настаўніцы беларускай мовы і літаратуры Тацццяне Антонаўне Дробышавай, класнаму кіраўніку Пятру Барысавічу Падабед і ... маме, найлепшаму настаўніку-філолагу і дарадцы ў самых розных справах.

Нечаканым жыццёвым прытулкам для маладой дзяўчыны на наступныя два гады стане пякучы паўднёвы горад Краснадарскага краю Армавір. 9 «Б» клас быў вялікі нават па сучасных мерках – 42 вучні. Толькі ў яе класе вучыліся прадстаўнікі васьмі нацыянальнасцей. Варожасці ці непрыязных адносін адзін да аднаго ніколі не было. Запомнілася вучоба і выдатнымі настаўнікамі. Сёння Святлана Мікалаеўна пераканана: сапраўдным патрыётам яе зрабіў той далёкі ад Беларусі Армавір. Яна адчула сваю адметнасць і пераканалася, што сваёй нацыяй можа па-сапраўднаму ганарыцца. Пазней, ужо будучы студэнткай універсітэта, пры вывучэнні творчасці і біяграфіі Максіма Гарэцкага Святлана Тарасава дазналася, што ў Армавіры з пасляваеннага часу засталіся жыць прадстаўнікі роду Гарэцкіх. Як яна шкадавала, што не ведала гэтага падчас сваёй «паўднёвай камандзіроўкі»!

Сёння Святлана Мікалаеўна пераканана: сапраўдным патрыётам

пільнай увагай Тацццяны Яўгенаўны. Яна вучыла аналізаваць літаратуру, быць уважлівай да мастацкага слова, даносіць сваю думку да слухача або чытача.

Па заканчэнні ўніверсітэта малады спецыяліст Святлана Тарасава была накіравана на працу ў родную Магілёўскую вобласць. Пакідала Гродна са шкадаваннем: прыкіпела да гэтага горада душой. А ён і не спяшаўся забывацца.

Ужо ў 1990 годзе Святлана Мікалаеўна паступіла ў якасці спашукальніка ў аспірантуру Інстытута літаратуры пры Акадэміі навук БССР па спецыяльнасці «Беларуская літаратура». А месцам пастаяннага жыхарства стаў такі родны горад Гродна. Пачалася новая праца, закруціліся новыя падзеі, што абнадзейвалі і ўзрушвалі адначасова.

З 1 жніўня 1990 года пачаўся адлік новага этапу жыцця і працы Святланы Мікалаеўны. Яна была залічана ў склад штату выкладчыкаў, тады яшчэ на пасаду выкладчыка-стажора кафедры беларускай літаратуры. Сёння яна дзівіцца той сваёй смеласці, бо, каб узяцца за такую працу, трэба мець значны багаж вопыту і ведаў. Вопыт быў недастатковы, веды, так здавалася, раскіданыя і бессістэмныя. Адчуваліся і скептычныя адносіны калег да першых спроб у выкладанні і ў навуковай працы. Святлана Мікалаеўна ўпарта даказвала сабе і іншым, што можа справіцца з такой адказнай працай, хоць да самасцвярджэння ў прафесіі прайшло яшчэ нямала часу.

У 1992 годзе ў друку пачалі з'яўляцца першыя артыкулы па беларускай літаратуры Святланы Тарасавай.

Выкладчыцкая праца адметная тым, што грунтуецца не толькі на класічным выкладанні вучэбных прадметаў. У ёй шмат іншых напрамкаў: навуковая, куль-

названым людзям, у 2014 годзе Святлана Мікалаеўна Тарасава была прынята ў склад Саюза пісьменнікаў Беларусі.

Перыяд пачатку новага стагоддзя быў багаты на падзеі, сустрэчы, паездкі. Гэта навуковыя замежныя і рэспубліканскія канферэнцыі, творчыя сустрэчы з пісьменнікамі з Беларусі, Польшчы, Швецыі, Латвіі, арганізацыя ўласных літаратурных мерапрыемстваў, праца са студэнтамі, і многае іншае. «Не думалася раней, што гэта ўсё можа быць так узаемазвязана, - прызнаецца Святлана Мікалаеўна. - Але галоўнае: ёсць жаданне працаваць. Толькі часам вельмі шкадую, што так аддалена сёння ад мяне мая малая радзіма. Затое ведаю: яна ў мяне ёсць! І гэта надае сілы і ўпэўненасць.»

Прафесійныя дасягненні Святланы Мікалаеўны былі неаднаразова адзначаны падзякамі і ўзнагародамі розных узроўняў. У 2010 годзе яна ўзнагароджана Ганаровай граматай упраўлення адукацыі Гродзенскага абласнога выканаўчага камітэта за актыўную работу па развіцці творчых здольнасцей адораных навучэнцаў і студэнтаў. За аўктыўную працу з творчай моладдзю адзначана Граматай абласнога камітэта БРСМ. У 2013 годзе Святлана Тарасава ўзнагароджана Прэміяй Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь за асобы ўклад ў развіццё здольнасцей адораных навучэнцаў і студэнтаў.

Сёння за плячыма С.М.Тарасавай не толькі свае дасягненні, прыемна радуюць поспехі яе выхаванцаў-студэнтаў. У 2017 г. студэнтка філалагічнага ф-та УА «ГрДУ» Аляксандра Радковіч стала пераможцай рэспубліканскага конкурса «Студэнт года». У яе перамозе ёсць і непасрэдны ўклад яе куратара, навуковага кіраўніка Тарасавай С.М. Магчыма таму ў 2018 г. на ўручэнні самай прэстыж-

жывуць беларусы і рускія. Тут цесна пераплятаюцца дзве суседнія мовы і культуры. Ці не з гэтага адзінства і супрацьстаяння дзвюх культур нараджаецца любоў да нацыянальнай культуры, да роднай мовы, выяўляецца майстэрства слова?

Думаецца, адказ на гэта пытанне можна адшукаць, звярнуўшыся да творчай біяграфіі нашай зямлячкі, ураджэнкі Хоцімшчыны, літаратурнага крытыка, перакладчыка, члена Саюза пісьменнікаў Беларусі, магістра філалагічных навук, старшага выкладчыка кафедры беларускай філалогіі Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта Святланы Мікалаеўны Тарасавай.

У афіцыйных дакументах месцам нараджэння Святланы Тарасавай значыцца вёска Васілёўка Хоцімскага раёна. Аднак насамрэч на свет яна з'явілася не ў самой вёсцы, а ў гарадскім пасёлку Хоцімску, дзе знаходзіўся раённы раддом. 18 лістапада 1966 года з'явілася на свет маленькая дачка Мікалая Сямёнавіча і Тамары Паўлаўны Тарасавых. Так што першы тыдзень свайго зямнога жыцця яна пражыла менавіта ў райцэнтры. Тарасавы, на той час маладыя вясковыя інтэлігенты, жылі і працавалі ў Васілёўцы. Абодва былі не мясцовыя. Хаця бацька, Мікалай Сямёнавіч, быў ураджэнцам Хоцімшчыны. Яго малая радзіма – дастаткова аддаленая ад Васілёўкі вёска Бярозкі. А мама, Тамара Паўлаўна, увогуле родам з Міншчыны, з самай яе цэнтральнай часткі – Случчыны. Лёс звёў іх у Васілёўцы адмыслова: абодва былі накіраваны на працу як маладыя спецыялісты. Маці настаўнічала ў вясковай школе, бацька працаваў заатэхнікам, а пасля заканчэння Віцебскага ветэрынарнага інстытута – ветурачом.

«Натуральна, што маё маленства прайшло ў гэтай вёсцы, - дзеліцца ўспамінамі Святлана Мікалаеўна. - Сёння часам становіцца шкада,

пачалося для дзяўчынкі школьнае жыццё.

У Юзафоўцы сям'я Тарасавых пражыла ўсяго два гады, таму грунтоўна прывыкнуць як след да гэтых мясцінаў дзяўчынка не паспела. Новым месцам жыхарства стала вёска Ельня, дзе бацьку прызначылі старшынёй калгаса «Авангард».

У новым класе Святлана стала шаснаццатай вучаніцай і адзінаццатай дзяўчынкай. Вучоба яе захапляла. Цікавілі амаль усе прадметы, аднак найменшую сімпатыю дзяўчынка адчувала да дакладных навук. У гэты час яе захапленнем стала літаратура, пераважна класічная. Дома была невялікая бібліятэка, якая складалася найбольш з твораў замежных і рускіх пісьменнікаў. Хатнюю бібліятэку Святлана адолела класе ў сёмым. Да яе дадаліся часопісы, якія мама Тамара Паўлаўна выпісвала як філолаг. Гэта быў папулярны ў тыя часы часопіс «Раман-газета», дзе друкаваліся навінкі рускай літаратуры і лепшыя ўзоры рэгіянальных літаратур. Тады дапытлівая дзяўчынка адкрыла для сябе творчасць Васіля Быкава і Івана Шамякіна, прозу Івана Чыгрынава. Пазней, ужо будучы студэнткай-філолагам, Святлана з удзячнасцю ўспамінала прачытаныя тады творы, бо яны былі ўключаны ў абавязковую для вывучэння праграму па літаратуры.

У той час Святлана была актыўнай вучаніцай, часта прымала ўдзел у разнастайных школьных конкурсах, выязджала на выступленні і спаборніцтвы ў раённы цэнтр – Хоцімск. Запомніліся ёй чытацкія конкурсы, раённыя алімпіяды па розных прадметах.

Школьнае жыццё было і застаецца ва ўспамінах дарослых часам рамантычным і светлым. Такім яно запомнілася і Святлане. Яна бязмежна ўдзячная сваім настаўнікам

яе зрабіла канечне ж «малая» радзіма, але і ростань з ёю адыграла сваё значэнне. Далёкія паездкі, вучоба ў іншых гарадах пераканалі ў адметнасці беларускай культуры і беларускага слова.

У Гродзенскім універсітэце, дзе Святлана вучылася з 1983 па 1988 год панавала творчая атмасфера. Вялікае ўражанне на той час аказалі на Святлану Тарасаву непасрэдныя сустрэчы з пісьменнікамі, найперш тымі, што самі некалі вучыліся ў колішнім Гродзенскім педінстытуце. Запомніліся літаратурныя вечарыны, прысвечаныя творчасці Аляксея Карпюка, які ў той час закончыў працу над сваімі яркімі аповесцямі «Вершалінскі рай», «Карані». Частым госцем у студэнтаў была Данута Бічэль, вершы якой, лірычныя, пранізлівыя, вельмі прыязна ўспрымала аўдыторыя.

І вынікам такіх сустрэч з'явіліся ўласныя вершы. Праўда, не захавалася нічога з тых мастацкіх опусаў студэнткі Святланы Тарасавай. У той час ва ўніверсітэце актыўна дзейнічала студэнцкае літаратурнае аб'яднанне маладых паэтаў «Наднёманскія галасы», якім кіраваў Міхась Губернатараў, таксама паэт, выкладчык літаратуры, родам, дарэчы, з суседняга з Хоцімскім Касцюковіцкага раёна. Святлана з цікавасцю чытала насценныя газеты, што выпускаліся маладымі творцамі: іх вершы часта краналі і ўражвалі арыгінальнасцю думкі ці паэтычнасцю формы. Сама ж не асмельвалася прапанаваць для публікацыі свае творы: лічыла іх нявартымі ўвагі.

У той час студэнтка захапілася не толькі чытаннем, але і даследаваннем літаратуры. Яе першым навуковым кіраўніком стала Таццяна Яўгенаўна Аўтуховіч, у цяперашні час прафесар, доктар філалагічных навук. Першыя крокі Святланы Тарасавай у навуцы праходзілі пад

турна-асветніцкая, выхаваўчая дзейнасць. Святлана Мікалаеўна ўзгадвае, што тады, у 90-ыя гады, такая праца была ў радасць, а галоўнае, арганічна далучалася да іншай грамадскай дзейнасці.

У 1995 годзе Святлане Тарасавай было даручана ўзначаліць такое знаёмае студэнцкае літаратурнае аб'яднанне «Наднёманскія галасы». Гэтая дзейнасць была карыснай і для Святланы Мікалаеўны: вучыла іншых пісаць вершы – вучылася сама. Вынікам такой працы сталі вершаваныя зборнікі, выдадзеныя пры падтрымцы і фінансаванні Гродзенскага ўніверсітэта: зборнік «Vita» (1997), «Россып» (2010). Укладаць зборнікі, рэдагаваць, пісаць прадмовы да іх аўтару даводзілася самой. Сёння яны ўвайшлі ў гісторыю ўніверсітэта і кафедры беларускай літаратуры. У той час Святлана Тарасава рэгулярна рыхтавала публікацыі ў рубрыцы «Паэтычная старонка» для газеты «Гродзенскі ўніверсітэт». А такога пашырэння, як цяпер, усіх электронных выгод не было. Працэс быў працаёмкі, адбіраў шмат часу, але гэта быў вельмі цікавы і натхнёны час.

Праца з творчай моладдзю, натуральна, вымагала кантактаў з тэлебачаннем, радыё, пісьменніцкім саюзам. Магчыма, гэта пазней і прывяло яе ў шэрагі арганізацыі «Саюз пісьменнікаў Беларусі». Людміла Кебіч – старшыня Гродзенскага аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі – прапанавала падрыхтаваць дакументы для ўступлення ў творчую арганізацыю ў секцыі «Літаратурная крытыка». Рэкамендацыі далі Алена Вітальеўна Руцкая, паэтка, педагог, калега па працы, і Іван Васільевіч Саверчанка, беларускі літаратуразнаўца, гісторык, доктар філалагічных навук, прафесар, у цяперашні час дырэктар Інстытута літаратуры НАН Беларусі. Дзякуючы вышэй-

най абласной прэміі імя А.І. Дубко за высокія дасягненні ў творчым і навуковым жыцці яны прысутнічалі разам – выкладчык і вучаніца.

І ў творчым рэчышчы С.М.Тарасавай таксама ёсць новыя высокія дасягненні: практычна штогод яна прымае ўдзел разам з іншымі пісьменнікамі Гродзеншчыны ў Рэспубліканскім свяце Дня пісьменства (Рагачоў, Полацк, Івацэвічы). Паспяховыя выступленні адбыліся ў літаратурна-тэатральнай майстэрні «У кожнай мовы – свае словы» у межах XI і XII Міжнароднага Фестывалю нацыянальных культур. Яе творы: артыкулы, вершы, публіцыстыка нязменна з'яўляюцца на старонках рэспубліканскага і замежнага друку. У 2018 г. С.М.Тарасава паспрабавала сябе і як перакладчык, прыняўшы ўдзел у III Міжнародным моладзевым фестывалі-конкурсе паэзіі і паэтычных перакладаў «Берагі дружбы» (Расія, Растоўская вобл. Няклінаўскі р-н с. Пакроўскае). У выніку яе вершы былі надрукаваны ў калектыўным зборніку «У чистого брода: сборник поэтических переводов», 2018, а праца самой творцы адзначана Падзякай ад арганізатараў фестываля.

Творчая і навуковая дзейнасць С.М.Тарасавай працягваюцца, у планах новыя задумы і новыя дасягненні.

Чалавек не выбірае мову. Таксама як не выбірае і Радзіму. Менавіта мова і Радзіма даюцца чалавеку аднойчы і на ўсё жыццё. І дзе б ні апынуўся чалавек у розныя моманты свайго жыцця, куды б ні закінуў яго лёс, ён заўсёды будзе помніць і любіць мову, на якой ён пачынаў вымаўляць першыя словы, і той невялікі куточак велізарнай Зямлі, які даў яму жыццё.

Настасся ПРОШКІНА,
аб'яднанне па інтарэсам «Жывое слова» ЦТДзіМ «Ветразь надзей»

Прошкіна, Н. Ад усходніх крэсаў да заходніх межаў : [аб Святлане Мікалаеўне Тарасавай] / Настасся Прошкіна // Шлях Кастрычніка. — 2020. — 3 чэрвеня. — С. 3.